

T

tableau Dramaattisen tilanteen kiteyttävä sekä shokeeraavan ja yllättävään tilanteeseen pysähtynyt elokuvan kohtaus.

tabloidi 1) Sanomalehden formaatti, jonka sivukoko on noin puolet perinteisestä *broadsheet*-koosta. 2) Sensaatiomaista aineistoa, kuten runsasta kuvitusta, liioittelevia, suuria otsikoita ja räväkkää kielenkäyttöä sisältävä lehtityyppi. Nimityksen otti käyttöön englantilainen lehtikeisari lordi Northcliffe kostoksi lääketehailijalle, joka oli omistanut *Tabloid*-tavaramerkin kehittämälleen pillerille. Seuranneessa oikeudenkäynnissä tavaramerkin käyttö lehden nimenä kiellettiin, mutta vahinko oli jo tapahtunut ja tabloidi ehti levitä pillerin sijasta epävirallisena yleisnimikkeenä kaikkiin samankokoisiin ja -tyylisiin lehtiin. 3) Yleisesti halventava viittaus lehden sisältöön, johon kuuluu rikoksilla ja onnettomuuksilla mässäilyä, tirkistelevää kaksinaismoralistista seksiä tai kuvia vähäpukeisista naisista.

tabloidisaatio Mediailmiö, jossa perinteiset sanomalehdet ja muut mediaformaattit muuttuvat voimakkaasti lukijoiden ja kaupallisten vaatimusten takia. Yhteiskunnallisesti merkittävät uutiset ja syvälliset, asiantuntijalausuntoihin perustuvat analyysit väistyvät otsikoista tunteisiin vetoavan seksin, skandaalien ja julkkisvihteen tieltä. Perinteiset journalistiset standardit alenevat, ja toimitusten ja toimittajien käsitykset muuttuvat sen suhteen, mikä on yleisölle olennaista tietoa. Tabloidisaatiossa on kysymys yhtäältä mediaorganisaation omista prioriteeteista ja toisaalta journalismin yleisistä sisäisistä siirtymisistä viihdyttävämpään sisältöön. Tabloidisaatio näkyy myös koko mediakulttuurissa lajityyppien välisten rajojen hämärtyminenä ja esitystapojen muuttumisena (esimerkiksi uutispuheesta ihmisläheisempää).

tabloidi-tv Television ohjelmatyyppejä, joka perustuu uutisten ja viihteellisen aineiston yhdistämiseen ja sisältää sensaatiomaisia ja provokatiivisia aiheita ja tapahtumia. Erilaisista tabu-aiheista on keskustelemassa kiisteltäviä, ristiriitaisia tunteita herättäviä persoonia.

tagline Elokuvajulisteseen tai –mainokseen liitetty tiivis esittelynomainen iskulause.

tag ks. thirty

tagi ks. loppuherja

tahdistamaton kytkentä ks. asynkroninen kytkentä

tahdistettu kytkentä ks. synkroninen kytkentä

taikalyhty Elokuvan edeltäjäksi kutsuttu laite, jolla projisoitiin katsojan eteen kuvia, joissa saattoi olla myös liike-efektejä. Tämä tapahtui esimerkiksi liikuttamalla valolähteen edessä yhtä tai useampaa lasilevyä, joille kuvat oli maalattu. Reiästä tulevan valon edessä pyritettiin läpikuultavaa kuvakiekkoa, josta piirroskuvat heijastuivat seinälle.

taitto Painotuotteen tai sen yksittäisen sivun typografis-taiteellinen hahmottelu tai sommittelu. Taitossa painettavaksi tarkoitettu aineisto asemoidaan eli sijoitellaan lehden sivuille järjestykseen, joka ohjaa lukijaa lehden sisällön omaksumisessa. Taittoon kuuluu aineiston osien keskinäistä arvottamista, jotta olennaiset sisällöt voimistuisivat suhteessa sivuseikkoihin, lukutapahtumaan luotaisiin hierarkiaa ja aihe maailma lajiteltaisiin lukijalle valmiiksi. Erilaisiksi taittotyyleiksi on erotettu *dynaaminen taitto* (jutut ja kuvat sivulla epäsymmetrisesti hajalleen ja sivun ulkoasu vaihtelee päivittäin), *juoksutaitto* (jutut juoksutetaan palstoille peräkkäin, otsikot yleensä vain yksipalstaisia), *lohkotaitto* (jutut ja kuvat lohkon muodossa), *sirkustaitto* (useita erilaisia kirjaintyyplejä ja -kokoja ja kuvia samalla sivulla tarkoituksellisessa epäjärjestyksessä), *focus-taitto* (jokaisella sivulla on jokin erityinen huomiopiste), *symmetrinen taitto* (jutut ja kuvat sivulla symmetrisesti toisiinsa nähden), *staattinen taitto* (aineisto sivulla jäykän kaavamaisesti päivästä toiseen), *horisonttitaitto* (sivun leveyssuuntaisuutta korostava taitto), *vertikaalitaitto*

(layout, jonka ulottuvuus on suurempi korkeus- kuin leveys suunnassa) ja *pyramiditaitto* (isot ilmoitukset sijoitetaan sivun alalaitaan ja toimituksellinen aineisto sivun yläosaan).

taittokierre Sanomalehtien ulkoasukausien vaihtumista selittävä malli, jossa eri kausien vaihtuminen noudattaa tiettyä lainalaisuutta. Ulkoasullisen muutoksen laukaisevat tekninen kehitys, taloudelliset mahdollisuudet, kulttuuriset muutokset, lehtien sisällön määrällinen muuttuminen, journalististen arvostusten muuttuminen sekä joukkoviestimien kiristyvä kilpailu. Uusi ulkoasu on aina suhteessa lehden sen hetkisen sisällön määrään. Pekka Mervolan mukaan ulkoasukierre on pyörähtänyt kolme kertaa: kirjatypografian ajasta korsetin ajaksi, ja tästä edelleen paraasisivuksi ja lohkotaittoa suosivaksi kaudeksi.

taittomalli ks. skeema

taittopolku Lukemistapahtumaa ohjaava juttujen tärkeysjärjestys lehden sivulla.

taivaskanava ks. satelliittitelevisio

tajuntateollisuus Ihmisten mielipiteisiin vaikuttava tai vaikuttamiseen pyrkivä joukkoviestintä. Joukkoviestintä on kaupallistumiskehityksen myötä muuttunut laajamittaiseksi ja teolliseksi liiketoiminnaksi, jossa viihteellisen aineiston myynti (yleisömäärinä) on korostunut. Niinikään joukkoviestimien omistus on voimakkaasti keskittynyt ja konglomeroitunut. Joukkoviestinnän ohella tajuntateollisuuteen voidaan nähdä kuuluvan myös muita instituutioita kuten koulutus ja uskonto.

takaraja ks. deadline

takauma ks. aikarakenteen rikkoja

take out Studion ulkopuolelta vastaanotettu ja yleisölle lähetetty suora insertti tai suora toimittajan raportti.

talk back Elokuva- tai tv-studion ja ohjaamon välinen yksisuuntainen viestiyhteys.

talk board Tietyn alan tai teeman asiantuntijoista koostuva raati, joka vastailee suorassa lähetyksessä yleisön esittämiin kysymyksiin.

talkie Kutsumanimitys ensimmäisille äänielokuville.

talking newspaper Sanomalehden jutuista tehty äänite.

talk radio Puheeseen ja keskusteluihin voimakkaasti keskittyvä radio-ohjelmatyyppi, johon myös kuuntelijat voivat osallistua soittamalla lähetykseen.

talk show Isännän ja hänen studiovieraansa kevytmuotoinen oma haastatteluohjelma.

tallenne 1) Informaatiota sisältävä dokumentti. 2) Jakelumuoto viestinnän sisällöille, jotka on tarkoitettu säilytettäväksi tai joiden käyttöoikeudesta suoritetaan erillinen korvaus.

tallenneviestin ks. joukkoviestin

tallenneviestintä ks. viestintä

talotyyli Yrityksen tai yhteisön valitsema omaleimainen, muista erottuva visuaalinen linja, jota sovelletaan kaikessa viestinnässä.

taloustoimitus ks. toimitus

tamizdat Maanpaossa olevien venäläisten kirjailijoiden lännessä julkaistu ja Neuvostoliittoon

salakuljetettu tuotanto.

tapahtumauutiset Reaaliajassa suoraan tapahtumapaikalta selostettavat ja välitettävät uutiset useimmiten odottamattomista ja yllättävistä uutistapahtumista, kuten onnettomuuksista, luonnonmullistuksista tai salamurhista.

tapettimusiikki Kulissinomainen, huomiota herättämätön instrumentaalinen musiikki, jonka tehtävänä on täyttää hiljaisuus esimerkiksi radio-ohjelmassa.

tapporaha Toimituksen freelancer-toimittajalle tai avustajalle myöntämä eräänlainen A-kuoletusluonteinen korvaus tämän tarjoamasta mutta hylätystä jutusta, jonka käsittelemästä aiheesta tai ideasta toimitus kuitenkin tekee itse oman juttunsa.

tariffi Hintaa, jolla tekijänoikeudelliseen aineistoon käyttölupia myöntävä järjestö tai oikeudenhaltija antaa käyttäjälle oikeuden aineiston kuten sävellyksen, valokuvan tai tietokoneohjelman käyttämiseen.

tarkistussoitto Toimitusten säännöllisesti toteuttama puhelinsoittokierros erilaisille mahdollisille uutisten syntypaikoille (poliisi, palokunta yms.)

tarkkuusjournalismi Amerikkalaisen journalistin Philip Meyerin kehittämä "tieteellinen journalismi", joka pohjautuu sosiologisten tutkimusmenetelmien käyttämiseen. Tiedonhankinnassa käytetyillä menetelmillä halutaan erityisesti korostaa kerrottujen asioiden objektiivista luotettavuutta. Tarkkuusjournalismiin kuuluu erilaisen tietokonepohjaisen tiedonhankinnan ohella myös joukkoviestimien itsensä tekemät tai teettämät mielipidekyselyt.

tasapuolisuusvaatimus Journalistiseen kulttuuriin kuuluva käytäntö tuoda esiin julkistettavaan asiaan liittyvät erisuuntaiset näkökannat samassa yhteydessä yhdellä kertaa. Tasapuolisuusvaatimus korostuu varsinkin sitoutumattomissa joukkoviestimissä, koska niille on voimakas tarve esiintyä uskottavasti. Sitä vastoin esimerkiksi puoluelehdillä tai mainonnalla on nähty olevan jopa legitiimi oikeus poiketa tästä kriteeristä.

tasariviotikka ks. otsikko

tassismi Neuvostoliiton viralliselle uutistoimistolle Tassille tyypillinen esittämistyyli, joka vaatii uutisten seuraajilta (erityisesti Neuvostoliitossa työskenteleviltä ulkomaisilta kirjeenvaihtajilta) kykyä tulkita sanavalintojen todellisia merkityksiä.

taulukkolaskenta Ohjelma, jossa tiedot voidaan syöttää riveille ja sarakkeille ja jolla voidaan suorittaa laskutoimituksia, ylläpitää tietokantaa tai luoda tiedoista graafisia esityksiä.

taustajuttu ks. juttu

taustakuva Tv-uutisissa ankkurin taustalla näkyvä yksittäistä uutisaihetta kuvittava ja symbolisoiva valokuva tai graafinen esitys. Taustakuvaa kutsutaan myös *taustamuistiksi*, jolloin studio-ohjaajan kommento kuuluu "*Muisti vaihtuu nyt*".

taustamuisti ks. taustakuva

taustatilaisuus Medialle järjestettävä jonkin asian tai aiheen taustoja selvittävä tilaisuus. Tiedotustilaisuudesta poiketen taustatilaisuudelta ei odoteta uutista.

taustatoimittaja Toimitusorganisaatiossa työskentelevä "tiedonhankkijatoimittaja", jonka tehtävänä on erilaisten taustojen selvittäminen juttua kirjoittavalle toimittajalle. Tiedon ja sen tallennuspaikkojen (esimerkiksi atk-pohjaisten tietokantojen) yleistyttyä myös taustatoimittajien tarve on voimakkaasti kasvanut. Toimituksen arkistohenkilökunnasta tai informaatioista taustatoimittajat eroavat tiiviillä osallistumisellaan juttuprojektiin.

tavoitemielikuva ks. profiili

TC-luku Keskimääräinen, yhden ciceron mittaan mahtuva kirjainten määrä. TC-luku riippuu kirjankoosta ja kirjaintyyppistä.

teaser ks. tiiseri

tear sheet Yksittäinen lehden sivu, joka toimitetaan ilmoittajalle osoituksena ilmoituksen julkaisemista.

tech noir Elokuvan lajityyppi, joka kuvaa lähitulevaisuudessa tuhon partaalla olevaa suurkaupunkimiljöötä slummeineen, mutanteineen ja tappajarobotteineen.

teema 1) Organisaation toimintaympäristössä esilläoleva tai esiin nouseva yleisen kiinnostuksen, keskustelun tai huolen aihe. Organisaatiolle merkitykselliset teemat voivat vaikuttaa sen toiminnan edellytyksiin, ja ne tulisikin ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa. Erityisiä julkisia teemoja ovat teemat, jotka tulevat esiin mediassa uutisten ja mielipidekirjoitusten aiheina. Niiden tulkitaan edustavan laajemman yleisön muuttumassa olevia arvoja ja odotuksia. 2) Radio- tai televisiolähetyksessä alusta loppuun kulkeva johtava pääaihe.

teemanumero Lehden yksittäinen numero, joka keskittyy johonkin määräaiheeseen tai antaa sille runsaasti sivutilaa.

teemojen seuranta ks. luotaus

tehdaslehti Konsernin yksittäisessä toimipaikassa ilmestyvä liike- tai tiedotuslehti.

tekijä Tekijänoikeuslaissa määritetty henkilö, joka tekee tai luo tekijänoikeussuojaa nauttivan *teoksen*. Tekijä on aina luonnollinen henkilö. Teoksella voi olla myös useampia tekijöitä.

tekijänoikeus Teoksen tekijälle suoraan lain nojalla syntyvä ilmaisumuodon suoja, joka ei edellytä rekisteröintiä tai muita vastaavia toimenpiteitä. Tekijänoikeus antaa tekijälle lakisääteisen oikeuden määrätä kirjallisen tai taiteellisen teoksensa valmistamisesta ja julkiseksi saattamisesta. Kyse on tämän yksinoikeudesta kääntää ja muunnella, jäljentää, monistaa tai levittää teosta julkisuuteen. Tekijänoikeuden syntyminen edellyttää tekijältä teoksena ilmenevää luovaa panosta ja henkisessä luomistyössä syntyvää omaperäistä aikaansaannosta. Journalistisessa työssä tähän kuuluvat mm. pääkirjoitukset, artikkelit, pakinat, reportaasit, valokuvat, pilakuvat ja muut piirroset. Sitä vastoin ideoita, aiheita, periaatteita tai tietoja sinällään ei voida suojata, eikä pelkkiä tosiasiatietoja sisältävä uutisjuttu ylitä teoskynnystä. Tekijänoikeus käsittää aineellisen eli käyttöoikeuden ja aatteellisen eli moraalisen oikeuden. Käyttöoikeuden teokseen tekijä voi luovuttaa toiselle sopimuksella. Moraalisiin oikeuksiin kuuluvat *isyysoikeus* (tekijän nimi on mainittava julkaisemisen yhteydessä tai teosta siteerattaessa) ja *respektio-oikeus* (teosta ei saa muuttaa tekijän arvoa loukkaavalla tavalla tai julkaista loukkaavassa yhteydessä). Journalistista käsittelyä ja lyhentämistä teokselle voidaan tehdä tekijää kuulematta jos jutun yleisilme pysyy samana. Kaikissa olennaisista muutoksista on kuitenkin neuvoteltava tekijän kanssa. Joukkoviestimillä on teokseen kuitenkin lainaus- ja referentioikeus, jolloin hyvä tapa edellyttää alkuperäisen tekijän ja lähteen mainitsemista.

tekijänoikeusneuvosto Opetusministeriön yhteydessä toimiva asiantuntijaelin, jonka tehtäviin kuuluu antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta sekä avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä.

teknofobia Koneiden, tietotekniikan tai muun tekniikan pelko.

teknoihho Virtuaaliodellisuudessa matkatessa tarvittava ylläpidettävä virtuaalitekniologia, kuten datakypäri, -käsineet ja -puku.

teknologinen determinismi Näkemys siitä, että teknisesti käyttökelpoinen ratkaisu johtaa

siihen, että sitä pidetään sekä toivottavana ja käytännöllisenä. Kokemusten mukaan tällainen deterministinen ajattelu toimii kuitenkin vain osittain. Esimerkiksi paljon nykyisestä joukkoviestintäteknologiasta oli alkuaan suunniteltu muuhun tarkoitukseen, esimerkiksi radion yleistymistä edelsi tutkateknologia ja satelliitteja käytettiin sotilaallisiin ja poliittisiin tarkoituksiin ennen tv-ohjelmien välittämistä. Toisaalta teknologisessa determinismissä on paljon kysymys siihen kohdistuvasta uskosta, jolloin se toimii itseään toteuttavana ennustuksena.

teknostressi Tietokoneen jatkuvan käytön aiheuttama ahdistustila.

tekouutinen Viranomaisten itsestään tuottama ja poliittisesti sitoutuneiden medioiden käyttöön tarkoitettu uutinen. Medialle toimitetuissa videoissa näyttelijät saattavat esittää reporttereita, jotka haastattelevat haastateltavaksi tekeytyneitä kanssanäyttelijöitään.

teksti 1) Yleisilmaus kirjoittajan tuottamalle dokumentille. *Paperiteksti* on paperilta lineaarisesti ilman linkkejä luettavaksi tarkoitettu dokumentti. *Verkkotekstiä* on tarkoitus lukea tietokoneen ruudulta ja se sisältää yleensä *hypertekstin* mahdollisuuksia. 2) Kirjoitettu tai painettu ilmaus (sanat), joka toimii itsenäisesti ja yhteenkuuluvana kokonaisuutena. 3) Kuvaruudun alaosaan sen päälle valotettu elokuvan tai tv-ohjelman käännösteksti. 4) Kirjoituksen sisältö erotukseksi otsikoista, kuvista tai taulukoista. 5) 20 pisteen keili.

teksti-ilmoitus ks. ilmoitus

tekstikehä ks. infokanava

tekstilinkki ks. hypertekstilinkki

tekstimainonta ks. puffi

tekstisitaatti Yksittäinen, tekstistä poimittu ja taitollisesti jutussa korostettu sitaatti.

tekstitehdas Joukkoviestinnän tajuntateollisuus-piirteeseen liittyvä näkemys yksilöllisyyden puuttumisesta ja teollisuusluonteen korostumisesta toimitustyössä. Toimituksen kiireinen työskentelyrytmi aiheuttaa sen, ettei toimittajien henkilökohtaisilla mieltymyksillä tai arvostuksilla ole merkitystä, vaan samanrakenteisia uutisia "suolletaan" nopeasti ja runsaasti. Näkemysten mukaan lopputuloksen kannalta olennainen tekijä on tuotanto-organisaatio, ei toimittaja yksilönä.

tekstitys Elokuvassa tai tv-ohjelmassa kuva-alan alalaidassa oleva puheen käännösteksti. Nykyisin tekstitys on mahdollista generoida elektronisesti ilman että kirjaimet ovat kiinni filmissä itsessään.

tekstitelevisio Yksisuuntainen tekstinvälitys televisiolähetysten yhteydessä. Tekstitelevisio on myös yhteisnimitys järjestelmille, joissa lisälaitteella varustettuun televisioon vastaanotetaan joko radio- tai kaapeliteitse lähetettyä, lähinnä tekstimuotoista informaatiota. *Teleteksti* on yksisuuntaista yleisradiopalvelua, jossa tieto lähetetään normaalien tv-signaalien mukana digitaalisessa muodossa häiritsemättä normaalia tv-kuvaa. Palvelua käytetään normaalin tv-ohjelman tekstityksessä erikoisryhmille (esimerkiksi kuulovammaisille) tai erityisinä teksti-tv-lähetysinä. *Videoteksti* käyttää samaa perustekniikkaa kuin teleteksti, mutta ero on tiedon lähetystavassa, vuorovaikutteisudessa ja tiedostojen suuruudessa ja monipuolisuudessa. Videotekstissä tiedon siirto on kaksisuuntaista. Se tapahtuu puhelinlinjoja tai kaapeliverkkoa pitkin ottamalla yhteys erityiseen keskustietokoneeseen, josta valitaan halutut tietosivut.

tekstiviesti Lyhyt, matkapuhelimella kirjoitettu tai vastaanotettu viesti.

tekstivirta-analyysi Tutkimus, jolla kartoitetaan toimitukseen saapuneen aineiston määriä tietyn ajanjaksona ja verrataan niitä toimituksen käyttämään osuuteen. Saapuva aineisto voidaan jakaa esimerkiksi juttuideoihin, vuosikertomuksiin, tilinpäätöksiin, raportteihin, tilastoihin, esityslistoihin, tiedotteisiin sekä tietotoimistojen ja avustajien lähettämiin juttuihin. Hyväksytyä aineistoa voidaan käyttää välittömästi, myöhemmin tai pelkkänä raaka-aineena

toimituksen omalle tuotannolle.

telecottage Kotona oleva työpaikka.

telefeature Pelkästään televisiossa esittämistä varten tehty ja tuotettu elokuva, televisioelokuva.

teledemokratia ks. verkkodemokratia

telefax ks. telekopio

telefoto Kuvien kaukosiirto tai sen avulla siirretty kuva. Telefotolaitteet käyttävät yleisiä puhelinlinjoja. Kansainvälisillä kuvatoimistoilla on lisäksi maailmanlaajuiset kuvansiirtoverkot. Telefotolaitteiden toiminta perustuu kuvapintaa pyyhkäisseen valonsäteen muuttamiseen kuvan eri osien tummuutta vastaavaksi sähkösignaaliksi.

telegenic henkilö, joka sopii television tyyliseen viestintävälineeseen ja herättää television kautta yleisön mielenkiinnon.

telekokous Tiedonsiirron välityksellä pidettävä useimmiten reaaliaikainen kokous, muu kuin tavanomainen puhelinkokous.

telekommunikaatio ks. televiestintä

telekopio Yleistä puhelinverkkoa käyttävä tiedonsiirtomenetelmä, jossa vastaanotin muodostaa esimerkiksi lähetetystä käsikirjoituksesta tai piirroksesta identtisen kopion.

teleläsnäolo Keinotekoisessa mediaympäristössä koettu läsnäolo muiden samassa ympäristössä toimivien kanssa.

telematiikka Tiedonsiirtoon liittyvien prosessien tutkimus.

telenovela Latinalaisessa Amerikassa suosittu television melodraamasarja.

telepics ks. telefeature

teleprinter Kansallisessa tai kansainvälisessä verkossa toimiva kaukokirjoitin.

teleprompter Suurikokoista käsikirjoitustekstiä televisiokameran linssin eteen heijastava (luntauks)laite. Tekniikka synnyttää illuusion suoraan kameraan katsovan uutisankkurin sujuvasta ja sanavalmiista esiintymisestä ilman paperia.

teleteksti ks. tekstitelevisio

teletheatre Laajan yleisötapahtuman videointi ja samanaikainen esittäminen yleisölle laajalta videotaululta.

telethon Jotakin tiettyä tarkoitusta, kuten esimerkiksi hyväntekeväisyyttä varten toteutettu ja lähetetty erityisen pitkäkestoinen televisio-ohjelma, joka sisältää keskustelua, vierailevien artistien esiintymisiä ja yleisökontakteja.

teletunnistetieto Tietoliikenteessä tallentuvat tiedot esimerkiksi viestin lähettäjistä, vastaanottajasta ja ajankohdasta.

televangelisti ks. mediapappi

televerkko Siirtoteiden ja solmujen yhdistelmästä rakentuva tietoverkko, joka muodostaa yhteyksiä yhden tai useamman käyttäjän välille tietoliikennettä varten. Televerkko voi olla langallisia yhteyksiä sisältävä kaapeliverkko, radioyhteyksiä sisältävä radioverkko tai näiden

yhdistelmä.

televiestintä 1) Sähköisten keinojen käyttäminen viestintään eli merkkien, äänen, kuvan tai muun tiedon lähettäminen ja vastaanottaminen johtimia, radioteitä tai optista yhteyttä käyttäen. 2) Kaikki ne tekniset menetelmät, joilla voidaan luoda kahden paikan välille samanaikainen viestiyhteys eli mahdollistaa kaukoviestintä. *Telemaattiselle kulttuurille* on tyypillistä etäisyyksien häviäminen ja "ruumiittomat viestit".

televiestintäteollisuus

Yritykset, jotka valmistavat tai hallinnoivat informaation välittämiseen käytettäviä verkkoja.

televisio 1) Yksisuuntainen, kuvaa ja ääntä välittävä viestintäväline, joka toimii elektromagneettisen tai aaltolähtetimen avulla. Äänikuvia voidaan siirtää kaukasiin kohteisiin reaaliaikaisista tai tallennetuista tapahtumista sähköisen viestintäjärjestelmän avulla. 2) Televisiolähetyskäyttöön vastaanotettava elektroninen laite. 3) Viestintäteollisuuden haara, joka tuottaa tälle mediavälineelle ohjelmia. 4) Yleisradiotoiminnan muoto (signaalit tv-aseteilta tv-vastaanottiin), jossa radioaaltoja käytetään kuvaohjelmien välittämiseen.

televisiochat Ohjelma, jossa katsojat voivat keskustella keskenään lähettämällä tekstiviestejä tv-ruutuun. Osassa ohjelmista esiintyy juontaja, joka pitää keskustelua yllä ja kommentoi viestejä.

televisiollistuminen Mediakulttuurinen ilmiö, jossa toimintoja suunnitellaan ja järjestetään television kautta välitettäväksi. Esimerkiksi urheilukilpailut eivät ole enää itsenäisiä tapahtumia, joita televisio saisi kuvata miten haluaa, vaan ne suunnitellaan alusta pitäen televisiota silmällä pitäen. Seurauksena on, että tv-katsojan kokemus poikkeaa ratkaisevasti paikan päällä kilpailuja seuraavan kokemuksesta. Esimerkiksi vuoden 1988 Soulin olympialaisten avajaisdraama sijoittui niin laajalle alueelle, että vain televisio kykeni luomaan tapahtumasta riittävän kattavan kokonaiskuvan.

televisiomaksu Yleisradion kotitalouksilta perimä tv-ohjelmien seurantakorvaus. Televisiomaksut kattavat noin 80 prosenttia Yleisradion vuosituloista.

tent pole Illan parhaimpaan katseluaikaan (*prime time*) sijoitettu televisio-ohjelma.

tentpole movie Laajan yleisönsuosion hankkiva elokuva, joka tukee taloudellisesti filmiyhtiön muita, taloudellisesti epävarmempia tuotantoja.

teollisuustiedote Organisaation myöhään tai muuten poikkeuksellisen ajankohtana medialle lähettämä tiedote. Tiedotuspolitiikalla pyritään siihen, että organisaatiolle kiusallisia tietoja sisältävää tiedotetta ei julkaistaisi lainkaan, se julkaistaisiin myöhässä tai ilman että toimittajat pystyisivät hankkimaan organisaatiolta lisätietoja. Tyypillinen esimerkki on tehtaan tai yrityksen irtisanomisvaroitusta koskeva tiedote, joka lähetetään medialle perjantaina klo 17 jälkeen tehtaan tai yrityksen sulkeuduttua viikonlopuksi.

teos Mikä tahansa itsenäisen ja omaperäisen luomistyön tuote riippumatta sen tekotavasta tai ilmenemismuodosta. Teoksia ovat esimerkiksi kirjalliset ja taiteelliset teokset, valokuvat, tietokoneohjelmat, suulliset esitykset, sävellykset, näytelmät, elokuvat sekä taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteet.

teoskynnys Kriteeri tekijänoikeudellisen suojan saamiseksi luovan tai omaperäisen työn tulokselle. Omaperäisyysvaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän jos kenenkään muun kuin tekijän ei voitaisi olettaa päätyvän samanlaiseen lopputulokseen jos ryhtyisi itsenäiseen vastaavaan työhön.

terminal area Sanomalehden sivun oikeanpuoleinen alalaita.

termografia Menetelmä, jonka avulla paperin pintaan muodostetaan kohokuva. Tuoreelle painoarkille levitetään liimajauhetta, joka lämmön vaikutuksesta nousee koholle.

tertia ks. keili

tertiäärilukija Lehden satunnainen, kiinnostumaton selailija.

terävyys Kuvan viivatarkkuuden ja selkeyden aste.

terävyysalue Se kameran objektiivin edessä oleva syvyysalue, jolla sijaitsevat kohteet piirtyvät kuvassa terävinä.

teräväpiirtotelevisio Televisiojärjestelmä, jossa välitettävän kuvan erottelukyky ja tarkkuus ovat korkeatasoisemmat kuin tavanomaisessa televisiossa.

tesaurus Tiedon tallennukseen ja hakuun käytettävien asiasanojen luettelo, jossa asiasanojen yhteydessä ilmaistaan niiden suhteet muihin asiasanoihin.

testimonial Mainos tai ilmoitus, jossa esiintyvä julkisuuden henkilö suosittelee jotakin tuotetta tai palvelua.

think piece Mediassa olevaa ajankohtaista aihetta tai keskustelua käsittelevä mielipidejuttu.

third party Kutsumanimi tavallaan ulkopuoliselle (so. tavallaan viestinnän "kolmatta osapuolta" edustavalle) joukkoviestinnälle tai joukkoviestintäkanavalle. "Ensimmäinen osanottaja" viittaa puhujaan tai sanoman lähettäjään ja "toinen osanottaja" sanoman vastaanottavaan yleisöön.

thirty Käsikirjoitukseen ladottu jutun loppumerkintä. "30":n käyttöönotolle ei ole löydetty varmaa selitystä. Sen on arveltu viitanneen sähkötyksessä käytettyihin koodeihin (30="end of item") tai roomalaiseen kirjaimilla esitettävään lukuun XXX:ään, joka kirjoituskoneella on vaivatonta lyödä juttuliuskan loppuun. Yhden tarinan mukaan kyseessä olisivat Yhdysvaltain sisällissodasta lennättimen kautta uutista välittäneen toimittajan viimeiset näppäilyt ennen äkillistä kuolemaansa.

three dimensional (3-D) ks. stereoskooppinen elokuva

throwaway Kadulla jaettava mainoslehtinen, joka lukemisen jälkeen heitetään menemään.

thumbnail ks. sormenpääkuva

thumbsucker Pintapuolinen ja spekulatioita sisältävä juttu, joka jättää lukijansa epätietoiseksi (so. "imemään peukalooan") asioiden todellisesta tilasta.

ticker Uutistoimistojen palvelu, jossa vastaanottajan tietokoneruudulle lähetetään jatkuvasti ruudun alareunassa eteneviä ja nopealla aikataululla päivitettäviä uutisotsikoita.

tight Suunnitellun uutisaineiston karsiminen lehteen tulevan (ylimääräisen) ilmoitusaineiston alta.

tie back Juttuun sisältyvä yhteenveto edeltävistä tapahtumista.

tiedon kairaus ks. kairaus

tiedontuottaja Tietojen tarjoaja (yksityinen henkilö, viranomainen, yritys, järjestö), jonka nimissä teksti julkaistaan esimerkiksi verkossa.

tiedon valtatie Tietoverkkojen maailmanlaajuinen järjestelmä, joka mahdollistaa digitaalisen kuvan, äänen ja muun datan nopean siirron.

tiedosto 1) Tiettyä aihealuetta tai henkilöä käsittelevien tietojen kokoelma. 2) Kokoelma tietokoneella luotuja ja tietyllä nimellä tallennettuja tietoja. Tiedosto voi sisältää esimerkiksi

tekstiä, grafiikkaa, kuvia tai taulukoita.

tiedostonjakoverkko ks. vertaisverkko

tiedote 1) Useimmiten kirjallinen sanoma, jossa välitetään jokin informaatio tai jossa kehoitetaan toimimaan tietyllä tavalla. 2) Organisaation joukkoviestimille toimittama kirjallinen viesti, tiedonanto tai lausunto jostakin jo julkisuudessa olleesta tai julkisuuteen haluttavasta asiasta. Tiedotteen tarkoituksena on saada se julkaistuksi sellaisenaan tai muokattuna. Tiedote voi myös toimia herätteenä tai taustatietona joukkoviestimen omalle kyseistä aihetta käsittelevälle jutulle.

tiedottaja Yleisnimitys henkilölle, joka hoitaa palkattuna tai muuten vastuullisena henkilönä organisaationsa tiedottamista ja yhteydenpitoa sekä organisaation sisällä että ulkoisiin yhteistyöryhmiin ja tahoihin. Tiedottajan tehtäviin kuuluu tiedotusmateriaalin laatimista, yhteistyötä median kanssa, tiedotustilaisuuksien ja haastattelukontaktien järjestämistä sekä oman työyhteisön ja toimialan mediaseurantaa. Tiedottaja vastaa usein myös verkkoviestinnän ja viestintäjärjestelmän toimivuudesta. Suurissa organisaatioissa tehtävät ovat usein eriytyneet, ja tiedottajat ovat eri osa-alueiden spesialisteja. Tiedottajan tehtävät vaihtelevat yksittäisten operatiivisten tehtävien hoitamisesta koko organisaation viestinnän suunnitteluun ja johtamiseen. Tehtävää hoidetaan kokopäiväisesti, osa-aikaisesti tai satunnaisesti. Tiedottajan ammattinimike vaihtelee organisaatiosta riippuen varsinkin esimiestehtävissä olevilla: tiedotuspäällikkö, tiedotusjohtaja, viestintäpäällikkö, viestintäjohtaja, yhteiskuntasuhteiden johtaja. Muita nimikkeitä voivat olla viestinnän suunnittelija, tiedotus/viestintäsihteeri tai viestintäassistentti.

tiedotusjohtaja ks. tiedottaja

tiedotuslehti ks. yhteisölehti

tiedotusmies Tiedottajasta käytetty vanhahtava nimitys.

tiedotuspolitiikka Organisaation näkemys itseään koskevasta sisäisestä ja ulkoisesta tiedottamisesta ja sen tarpeesta. Myös organisaation tiedottamistaan koskevat säännöt, ohjeet, käytännöt ja vastuuhenkilöt. Yksittäisen yrityksen tiedotuspolitiikkaan vaikuttavat mm. yrityksen koko ja perinteet, toimiala ja se toimiiko yritys koti- vai vientimarkkinoilla.

tiedotuspäällikkö ks. tiedottaja

tiedotussihteeri ks. tiedottaja

tiedotustilaisuus Joukkoviestimille järjestetty, jotakin aihetta käsittelevän puhe- ja haastattelutilaisuuden yhdistelmä. Tiedotustilaisuuden tarkoituksena on ennen kaikkea (valmiin) tiedon jakaminen. Tiedotustilaisuudella halutaan korvata pelkän tiedotteen lähettäminen, jos informoitavan asian arvioidaan herättävän heti tarvetta lisätietojen antamiseksi tai jos asia halutaan selvittää toimittajille yhdellä kertaa perusteellisesti ja tasapuolisesti. Tiedotustilaisuus on luonteeltaan julkinen ja kaikki siellä sanottu on mediassa julkaistavissa. Tiedotusvälineet arvioivat tilaisuuteen osallistumistaan sen uutisarvon perusteella.

tiedotustoiminta 1) Yksisuuntainen, yksipuolinen ja usein välineellinen sanomien lähettäminen, johon ei liity - ainakaan kovin välitöntä - palautetta eikä välttämättä edes sanomien vastaanottamista. 2) Organisaation sisäinen tai organisaation ulospäin suuntautuva tiedonvälitys. Tiedotustoiminta on luonteeltaan selkeän tavoitteellista ja sen on tuettava organisaation omien tavoitteiden toteutumista. Tiedotustoiminta voidaan jakaa luotaustehtävään (yhteisön ulkoisten ja sisäisten muutosten ja kehityssuuntien havaitseminen ja ymmärtäminen), suunnittelutehtävään (em. seikkojen sekä viestinnällisten näkökohtien ottaminen huomioon yhteisön toiminnan suunnittelussa ja päätöksenteossa) ja viestintätehtävään (yhteisön tavoitteiden tukeminen kokonaisvaltaisella viestinnän keinojen käytöllä). Organisaation tiedotustoiminta voidaan jakaa yhteisön henkilöstön väliseksi (sisäinen tiedottaminen) tai yhteiskunnan suuntaan (ulkoisen tiedottaminen) kohdistuvaksi viestinnäksi, esimerkiksi oman

tiedotuslehden tai joukkoviestimien välityksellä. Tiedotustoiminnasta vastaa useimmissa organisaatioissa nykyään päätoiminen tiedottaja, jonka tehtävänä on pohtia lisäksi mediasuunnitteluun liittyviä kysymyksiä.

tiedotustutkimus Tieteenala, jonka kiinnostuksen kohteena ovat yhteiskunnan kulttuuriset, so. merkitystä ilmentävät ilmiöt ja prosessit (esimerkiksi objektiivisen todellisuuden ja subjektiivisen tajunnan välinen vuorovaikutus) erityisesti joukkoviestinnän muodossa tapahtuvana tiedonvälityksenä. Käytännön tutkimusalueena tiedotustutkimus selvittää informaation tuottamista (esimerkiksi joukkoviestinnän kohdalla journalistisen työprosessin kautta) ja tätä tekeviä teknisiä välineitä ja tiedotusorganisaatioita (niitä teknis-organisatorisia muotoja ja resursseja, joiden puitteissa informaation tuotanto ja jakelu yhteiskunnassa tapahtuu). Edelleen kiinnostuksen kohteena on tiedotustoiminta yleensä ja yhteiskunnan eri tahoilta asetetut (joskin usein julkilausumattomat) säännöt ja periaatteet sekä tiedottamisen käytännöt (itse)kriittisestä näkökulmasta. Tiedotustutkimus voidaan jakaa viestintäteoriaan (mikro- ja makrotasolla tapahtuva viestinnän prosessien tutkiminen), välineoppiin (välineiden käyttömahdollisuudet, tekniset ominaisuudet ja ilmaisukeinot) ja viestintäpolitiikkaan (viestinnän yhteiskunnallinen käyttötarkoitus, tarve ja resurssit). Välineopin ja viestintäpolitiikan väliin sijoittuvaksi tutkimusalueeksi voidaan sijoittaa vielä erikseen välineen yhteiskunnallista käyttöä (käyttöalaa ja hallinnollista asemaa) koskeva tutkimus. Esimerkiksi *journalistiikka* sijoittuu tässä jaottelussa yhdeksi välineopin joukkotiedotusinstituutioita koskevaksi tutkimusalueeksi esimerkiksi kirjaston ja informaatiopalvelujen, kirjallisen, kuvallisen ja puheilmaisuuden rinnalle. Vastaavasti journalistiikan yhteiskunnallinen näkökulma kuuluisi viestintäpolitiikkaan elokuvapolitiikan ja kohdeviestintää koskevan viestintäpolitiikan rinnalle. Tiedotustutkimus on kehittynyt omaksi tieteenalaksi paljolti saksalaisen sanomalehtitieteen (*zeitungswissenschaft*) ja angloamerikkalaisen mediasosiologian (*mass communication research*) pohjalta.

tiedotusväline ks. joukkoviestin

tie in Juttu, jossa kytketään yhteen kaksi eri asiaa, esimerkiksi kansallinen taso ja paikallinen näkökulma.

tieto Ihmisen tulkitsema ja sisäistämä informaatio. Tiedolla on merkitystä yleisellä tasolla. Se on eräänlainen informaation ihmisen tietoisuudessa aiheuttama reaktio, jota on filosofiassa kuvattu myös "hyvin perustelluksi tosi uskomukseksi".

tietografiikka ks. grafiikka

tietoisku 1) Toimittajille järjestetty *briefing*- tai tiedotustilaisuus, jossa lähde saa suoraan lainata. Esille nousseita asioita voidaan käsitellä uutisten sijasta esimerkiksi pääkirjoituksissa tai taustajutuissa. *Vuoto* eroaa tietoiskusta siinä, ettei vuotoa varten järjestetä tilaisuutta, vaan lähde kertoo yksittäiselle journalistille henkilökohtaisesti jotakin, mitä ei halua omissa nimissään lainattavan. 2) Lyhyt, ei-kaupallinen valistusohjelma, -filmi tai -kirjoitus.

tietokannan hallintajärjestelmä Tietokantojen ylläpitoon käytettävä tietokonejärjestelmä, jonka avulla luodaan tietokantoja, suoritetaan hakuja ja valvotaan tietokannan käyttöoikeuksia.

tietokanta 1) Elektronisessa muodossa oleva kokoelma tiettyyn aiheeseen tai tarkoitukseen liittyviä tietoja. 2) Tietojärjestelmä, jonka avulla tietoa voidaan tallentaa ja hakea mahdollisimman tehokkaasti ja nopeasti. *Viitetietokannat* viittaavat erilaisiin lähteisiin kuten kirjoihin tai aikakauslehtiartikkeleihin. *Faktatietokannat* kuten esimerkiksi tilastot, aikasarjat tai osoiterekisterit antavat vastauksia suoriin kysymyksiin. *Tekstitietokannat* sisältävät haettavat alkuperäistekstit kokonaisuudessaan.

tietokantasuoja Tekijänoikeudellinen suoja digitaalisessa muodossa olevalle tietopankille, jolla voi olla huomattavaa taloudellista arvoa. Tarkoituksena on suojata tietokannan rakentamiseen tarvittua panostusta.

tietokone Digitaalisessa muodossa olevaa dataa käsittelevä laite, joka toimii tarkkojen toimintaohjeiden mukaisesti.

tietokoneanimaatio Tietokoneella tuotetun materiaalia esittäminen ajallisena jatkumona. Tietokoneanimaatio tuottaa usein voimakkaan kolmiulotteisen vaikutelman.

tietokonegrafiikka 1) Grafiikan tuottaminen tietokoneella. 2) Elokuvaan tietokoneella elektronisesti tuotetut synteettiset kuvat, joilla luodaan muuten vaikeasti saatavilla olevia tai kalliita lavasteita ja kuvauspaikkoja.

tietokonevälitteinen viestintä Viestintä, jossa käytetään tietokoneita viestien tuottamiseen ja käsittelemiseen sekä tietoliikenneverkkoja viestien välittämiseen.

tietoliikenne Sähköinen tiedonsiirto, jossa informaatio muunnetaan lähettävässä tietokoneessa viestilinjojen ymmärtämään muotoon ja palautetaan edelleen alkuperäiseen muotoonsa vastaanottavassa tietokoneessa.

tietolähde ks. journalistiset lähteet

tietolähdesuoja ks. lähdesuoja

tietomurto Tietokoneerikokseksi luokiteltu luvaton tunkeutuminen vieraaseen tietojärjestelmään.

tietosolu Sähköisen aineiston osa, jota voidaan käsitellä yhtenä kokonaisuutena, esimerkiksi verkkosivu tai sen osa.

tietosuoja ks. tietosuojalaki

tietosuojalaki Henkilötietojen keräämistä, tallentamista, käyttämistä ja luovuttamista säätelevä vuonna 1987 säädetty laki, jolla pyritään suojaamaan henkilön yksityisyyttä, etuja ja oikeuksia. Laki koskee henkilörekistereiden laatimista ja estää ei-asialliset yhteydet kerääjän ja rekisterin sisällön välillä ("tarkoitussidonnaisuus"). Lakiin vuonna 1994 tehty lisäys jätti toimitukselliset rekisterit lain ulkopuolelle, jos rekisterit sisältävät vain joukkoviestimessä jo julkaistua arkistoaineistoa tai jos rekisteri on yksinomaan toimitustyössä käytettävä ja ulkopuolisilta suljettu henkilörekisteri.

tietoteoria Filosofian osa, joka käsittelee tiedon sisältöä vastakohtana muodolle. Tietoteoria tutkii tiedon yleispätevyyttä ja pyrkii selvittämään tiedon asiallisen sisällön.

tietotoimisto Televisiolle, radiolle ja lehdistölle uutisia, kuvia ja muuta journalistista aineistoa sekä muita ajankohtaisia tietoja (liike-elämän ja kaupan tietoja, pörssi uutisia) välittävä palveluorganisaatio. Tietotoimiston toimintaympäristö voi olla kansallinen tai kansainvälinen ja se voi olla sitoutumaton (kaupallinen) tai poliittisesti tai järjestöllisesti sitoutunut. Tietotoimistot voidaan jakaa kolmeen perustyyppiin: kaupallisiin ja uutisia kaikille halukkaille myyviin (etenkin länsimaiset kansainväliset toimistot), osuus- tai yhteistoiminnallisiin toimistoihin, joiden tehtävänä on jäsenlehtiensä palveleminen sekä hallituksen valvomiin tai sen hoitamiin tietotoimistoihin (kommunistimaat).

tietovaje Tietystä aiheesta halutun ja saadun tietomäärän erotus.

tietoverkko Tietokoneiden ja niiden välisten tiedonsiirtoyhteyksien sekä niiden avulla tarjottavien palvelujen yhdistelmä. Sähköisenä järjestelmänä tietoverkko kytkee yhteen tietovarantoja, tiedontuottajia ja tiedonhakijoita. Kysymys laitteistojen ja ohjelmistojen muodostamasta kokonaisuudesta, jossa usealla käyttäjällä on samanaikaisesti mahdollisuus sekä lähettää ja vastaanottaa informaatiota riippumatta fyysisestä sijainnistaan. Tietoverkot purkavat joukkoviestinnän perinteistä mallia, jossa toimittaja tekee uutisen ja jonka suuri joukko ihmisiä vastaanottaa sellaisenaan suunnilleen samaan aikaan. Tietoverkoissa kuka tahansa voi luoda uutisen, jota muut voivat kommentoida sekä tarkistaa sen paikkansapitävyyttä. Tietoverkkojen kautta levitettävän aineiston journalistinen taso vaihtelee huomattavasti ja se voi olla virheellistä tai vääristeltyä. Toisaalta tietoverkkoon voi ilmestyä nopeasti korjaavaa tai oikaisevaa materiaalia.

tietovuoto ks. vuotojournalismi

tietoyhteiskunta Yhteiskunta, jossa informaatio ja siihen perustuva osaaminen ovat keskeisiä tuotantovälineitä. Tietoyhteiskunnalle on tyypillistä voimakas tietoon ja tiedonvälitykseen liittyvä viestintäteknologinen kehittyminen, informaation tuottaminen, prosessoiminen ja välittäminen sekä erilaisten informaatioammattien (informaation tuottajat, jakajat, käsittelijät, erilaisten tukitoimintojen tuottajat) määrällinen kasvu. Keskeisen osan tietoyhteiskunnan kansantaloutta muodostavat ei-materiaaliseen tuotantoon perustuva talous ja taloudellinen jakelurakenne. Tietoyhteiskunnalle on tyypillistä lisäksi verkostuminen eli tietokoneet, televiestintävälineet ja tietokannat yhdistävä kehitys, tiedon ylituotanto ja ylijäämä, tiedon sirpaloituminen ja laadullinen epäsuhde. Esimerkiksi joukkoviestinnän kautta ihmiset saavat runsaasti tietoa asioista, jota eivät ole yhteiskunnassa toimimisen kannalta tärkeitä (viihde-elämä, skandaalit, julkkikset) ja näitä vähemmän yhteiskunnallisesti tärkeitä asioista (ympäristö, politiikka, talouselämä).

tietoähky ks. informaatioähky

tietue Joukko yhteenkuuluvia tietoja, jotka muodostavat yhden kohteen taulukossa tai kyselyssä.

tiiseri 1) Ohjelman alkuun tai ennen ohjelmaa edeltäviä mainoksia sijoitettu ohjelman pätkä tai lyhyt esittely. 2) Otsikon päälle "hämäävästi" sijoitettu iskusana tai lyhyt otsikko. 3) Uteliaisuutta ja ennakkomielenkiintoa herättävä lehti-ilmoitus tai tv-mainos, jossa ei paljasteta tuotetta tai mainostajaa (esimerkiksi kehoitus seurata ilmoitusta päivittäin).

tijuana papers Aikuisille tarkoitettu (Meksikosta salakuljetettu) liuskelehtimäinen pornosarjakuva 1900-luvun alun Yhdysvalloissa.

tikkari Voimakkaissa nopeutuksissa tai animaatiokuvauksissa käytettävä elokuvakamera, jolla voidaan kuvata ruutu kerrallaan halutulla nopeudella.

tilannekomedia Yhdysvaltalaislähtöinen tv-sarjan komediallinen muoto, jonka keskiössä on usein perhe. Sarjan henkilögalleria on melko pysyvä. Käsikirjoituksessa noudatetaan vaihtelevuuden periaatetta, jossa rutiinien ja kohokohtien vuorottelu on tarkkaan ajoitettu.

tilanneääni Kuvassa näkyvä eläin, henkilö tai esine, joka toimii äänilähteenä.

tilaus Tietylle ajanjaksolle tehty lehden (tulevien numeroiden) ostosopimus tilaajan ja kustantajan välillä. Erityinen kestotilaus jatkuu toistaiseksi ilman erillistä uusimista.

tilausvideo Multimediapalvelu, jossa käyttäjä voi valita tarjolla olevalta palvelintietokoneelta jakeluverkon kautta video-ohjelmia katsottavakseen ja ohjata palvelinta kuin omaa kuvanauhuria.

tilttaus Pystypanoroinnilla toteutettava kameran liike, jossa paikoillaan oleva kamera liikkuu pystysuuntaisesti ylhäältä alas tai alhaalta ylös.

timantti ks. keili

tip-off Journalistille annettu, jonkin asian seurantaan liittyvä juttuvinkki.

tip sheet Osakekaupan neuvontaa antava sanomalehti.

tirkistelyohjelma ks. tosi-tv

title sequence Esitettävän televisio-ohjelman johdantona esitettävät kuvat, musiikki, tekijäluettelo ja grafiikka.

titteli ks. nimiö

tiukka lehti - väljä lehti Lehdessä oleva sivutila juttujen julkaisemiseksi. Lehti on tiukka, jos siihen on tarjolla enemmän julkaistavaksi kelpollisia juttuja kuin mitä siihen mahtuu. Vastaavasti jos juttuja ei ole riittävästi, lehti on väljä.

tj-ilmoitus ks. ilmoitus

todellisuus-tv ks. tosi-tv

todellisuusviihde Viihteellisten elementtien sisällyttäminen television asiaohjelmiin. Faktan ja fiktion sekoittamista ("*faktafiktiota*") perustellaan usein sillä, että katsojat saavat näin menetellen ohjelmista viihteen ohella myös tietoa. Informatiivisuuden korostamisella myös horjutetaan halua ohjelmien arvostelemiseksi siitä, että ne vetoaisivat halpahintaisesti ihmisten tirkistelynhaluun ja käyttäisivät "autenttista videomateriaalia" lähinnä suurten katsojalukujen tavoitteluun.

toiminnallinen vaihtoehto Median käytölle vaihtoehtoiset toiminnat ja harrastukset. Myös eri mediat voivat olla toisilleen toiminnallisia vaihtoehtoja.

toimilupamaksu Kaupallisten tv-kanavien Yleisradiolle maksama korvaus siitä, että ne saavat käyttää lähetystoiminnassaan Ylen linkkitorneja ja muuta kalustoa. Toimilupamaksu määräytyy kanavien liikevaihdon mukaan.

toiminnallinen sisältö Verkkopalvelun sisältö, johon vaikuttavat käyttäjän toimenpiteet.

toimipaikkalehti ks. tehdaslehti

toimittaja 1) Ammatillinen katonimitys erilaista viestinnällistä "jalostustyötä" tekeville henkilöille (esimerkiksi mainostoimittaja, kustannustoimittaja, rock-toimittaja, viihdetoimittaja, klassisen musiikin toimittaja). 2) Joukkoviestinnässä toimiva journalisti.

toimittajakäyttöinen studio ks. äänitarkkailija

toimittaminen ks. editointi

toimituksen sihteeri Päätoimittajan sihteeri, joka huolehti myös erilaisista toimituksen juoksevista, ei-journalistisista, asioista.

toimitus Journalistien muodostama työyhteisö ja viestintäyrityksen journalistista työtä tekevä organisaation osa. Toimitusten koko riippuu mm. viestintäyrityksen koosta, toimituksen toimintarytmistä ja toimituksen ulkopuolisen tarjonnan käyttöasteesta. Lehdissä toimitusta johtaa vastaava päätoimittaja, jonka (työnjohdollisina) alaisina toimii varapäätoimittaja, toimituspäälliköitä (vastuu toimituksellisista resursseista) uutispäälliköitä (vastuu päivittäisestä uutisseurannasta) sekä toimitussihteereitä (juttujen käsittely ja taiton toteuttaminen), joita alemmalla organisaatiossa työskentelee edelleen vuorojärjestelmän puitteissa "kaikkea eteen tulevaa" hoitavia kirjoittavia (yleis)toimittajia, eri aihealueisiin tai toimintalohkoihin keskittyneitä erikoistoimittajia, levikkialueen eri osissa työskenteleviä aluetoimittajia ja ulkomailla toimivia kirjeenvaihtajia. Toimituksen eri osastoilla on yleensä sen jokapäiväiseen toimintaan osallistuvat esimiehet. Artikkelitoimittaja tuottaa päätoimittajan kanssa tai tämä ohjeiden pohjalta pääkirjoituksia. Artikkelitoimittaja tunnetaan myös *toisena toimittajana*. Lehtiorganisaatioon kuuluu lisäksi valokuvaajia, informaatioita ja arkistohenkilökuntaa, kuvatoimittajia, graafikoita ja taiteilijoita (luovia tai pilapiirtäjiä). Radio- ja televisiotoiminnan puolella vastaavia nimikkeitä ovat ohjelmapäällikkö, tuottaja ja ohjaaja. Väljästi määritellen toimitukseen voidaan laskea kuuluvaksi myös vakinaiset sivutoimiset avustajat ja useampia tiedotusvälineitä (usein yrittäjämuodossa) avustavat *freelancerit*. Angloamerikkalaisissa sanomalehdissä tunnetaan myös lehden uutisia kentältä (so. poliisiasemalta, oikeustalolta, sairaalasta jne.) puhelimella välittävät *legmanit* ja juttuja näiden tietojen pohjalta kirjoittavat ja kieliasun viimeistelevät *rewriterit* (*rewriter man*).

toimitusdemokratia Näkemys siitä, että joukkoviestimen journalistista linjaa ja sisältöä

koskevaa vallankäyttöä pitäisi siirtää päätoimittajalta leveämmälle pohjalle, jolloin koko toimitus voisi osallistua journalistiseen päätöksentekoon. Toimitusdemokratian on arveltu lisäävän tiedonvälityksen vapautta ja vähentävän tiedotusvälineiden ulkopuolisten painostusryhmien mahdollisuuksia manipuloida tiedonvälitystä.

toimitusjärjestelmä Joukko pitkälle integroituja tuotantojärjestelmiä, joilla hallitaan julkaisujen ja medioiden suunnittelu-, ohjaus-, tuotanto- ja aineistohallintaprosesseja ja niihin liittyviä resursseja. Järjestelmään kuuluvat journalistiset, julkaisu-, media- ja tuotantotekniset prosessit.

toimituskalenteri Toimituksen kalenterimerkinnot etukäteen tiedettävistä, uutisoinnin arvoisista tapahtumista.

toimituskokous ks. toimitusneuvottelu

toimituskulttuuri 1) Yrityskohtainen journalistinen kulttuuri, Atalon tavat@, jonka tehtävänä on pitää toimitusta yhtenäisenä ja auttaa sitä sopeutumaan erilaisiin ulkoisiin tekijöihin. Toimituskulttuuriin vaikuttavat journalistisen kulttuurin ohella ympäristön kulttuuri, yrityksen oma kulttuuri, toimitustyön luonne, toimituksen hierarkia, organisaation historia ja toimittajien suhtautuminen omaan työhönsä. 2) Journalistinen kulttuuri.

toimitusneuvosto Erityisesti henkilöstölehdessä toimitusta tukeva ryhmä, joka linjaa pitkällä tähtäimellä lehden tavoitteet ja toimintaperiaatteet, valvoo linjan toteutumista ja tukee lehden kehittämistä. Neuvostossa on yleensä edustus yhteisön johdosta, lehden toimituksesta ja lukijoista.

toimitusneuvottelu Toimituksessa säännöllisesti pidettävä toimitusväen kokous. Kokouksessa määritetään seuraavan päivän lehteen tai päivän radio- tai televisiolähetykseen seurattavat tapahtumat ja työstettävät jutut, jaetaan lehden sivutilaa tai lähetysaika toimituksen eri osastoille sekä arvioidaan päivän lehteä tai edellistä uutislähetystä.

toimituspolitiikka Yksittäisen tiedotusvälineen päämäärät ja tehtävät eli toimitustapa. Yrityksen julkisesti lausutut tai epävirallisesti hyväksytyt säännöt ja ohjeet ("talon tavat"), jotka toimivat toimituksen suuntaaviivoina suhtautumisessa erilaisiin juttuaiheisiin.

toimitusprosessi ks. journalistinen työprosessi

toimituspäällikkö ks. toimitus

toimitussihteeri Lehden eräänlainen "toimitusteknikko" tai työnjohtaja, joka työnkuva vaihtelee välineen koosta riippuen. Toimitussihteeri huolehtii juttujen editoinnista ja lehdessä käytettävissä olevan tilan jakamisesta osastojen kesken, valvoo juttujen sisältöä, päättää juttujen typografisesta asusta ja huolehtii lehden taittamisesta.

toimitustyö ks. journalismi

toinen toimittaja ks. toimitus

toisen sukupolven originaali ks. simulacrum

toisto 1) Yleisyys sille, kuinka usein mainossanoma lähetetään tai saadaan perille samalle kohderyhmälle. Sama mainos voidaan esittää joko samassa mainosvälineessä tai useassa eri mediassa. 2) Saman jutun (esimerkiksi STT:n uutisten) esiintyminen useampaan kertaan eri medioissa.

tombstone heads Samankokoiset ja -tyyliset ("hautakiviä" muistuttavat) vierekkäin sivulle taitetut otsikot.

toon Piirroselokuvan hahmo.

top of mind Mittausjärjestelmä sen selvittämiseksi, miltä kanavalta televisio avataan jos ohjelmisto ei ole tiedossa.

topologia Verkon rakenne tai toteutustapa (tähti, väylä, rengas). Verkon *fyysinen topologia* tarkoittaa kaapelien ja siirtotien muotoa ja *looginen topologia* sitä, miten siirtotietä käytetään ja kuinka rakenne käyttäytyy.

top-shelf Pornografiset tai muut alaikäisiltä kielletyt (myyntitelineen lähilylylle sijoitetut) lehdet.

top shot Yläilmoista kuten helikopterista tai kuumailmapallosta tapahtuva kuvaaminen.

tosi-mainos Televisiomainos, jossa jäljitellään arkielämän tilanteita. Tavoitteena on assosoida katsoja mainoksessa esiintyvään tavalliseen kuluttajaan.

tosi-show Viihteellinen, todellisuustelevision formaattiin pohjautuva ohjelmatyyppi, jossa ohjelman osanottajista valitaan paras esiintyjä (esimerkiksi laulaja) kanssakilpailijoita karsimalla. Kilpailun saama julkisuus siivittää voittajaa omalle taitelijanuralle.

tosi-tv 1) "Kevytdokumentaarinen" televisioformaatti, jonka avulla pyritään kuvaamaan todellisen elämän tapahtumia joustavalla tavalla. Dramatisoituja, näyteltyjä jaksoja voidaan yhdistää autenttisiin osuuksiin esimerkiksi rikoksista kertovissa poliisisarjoissa. 2) Televisio-ohjelma tai -sarja, jossa kuvataan vapaaehtoisesti mukaan ilmoittautuneita "tavallisia ihmisiä" jossakin autenttisessa, realistisessa tilanteessa. Katsojat jännittävät heidän selviytymistään tai vuorovaikutustaan jossakin rajatussa tilassa. Kisasta karsitaan osanottajia, ja jäljelle jäänyt voittaja palkitaan. Spontaanisti syntyvä sisältö pohjautuu henkilöiden omaehtoiseen toimintaan. Usein sattumalta esiin tulevat tilanteet ja henkilöiden reagointi niihin sanelevat ohjelman ennalta-arvaamattoman sisällön ja käänteet. Formaattissa ei pyritä hyödyntämään tuotannon tarjoamia teknisiä tai formaalisia keinoja kuten käsikirjoitusta, erikoisvalaistusta tai leikkausta vaan painotetaan kohtausten aitoja olosuhteita. Kyse on eräänlaisesta tarinan kehittämisestä samalla kun sitä tallennetaan. Noudatettavat säännöt ovat samat kuin 1950-1960 -luvulla kehittyneessä "totuuselokuvassa". Tosi-tv-formaattiin kuuluu mm. seuraavantyyllisiä ohjelmia: *tirkistelyohjelma* (samassa tilassa useita toisilleen vieraita henkilöitä), *selviytymisohjelma* (kuinka joukko ihmisiä pärjää jollakin syrjäisellä alueella), *parinetsimisohjelma* (naimattomien seuralaisten etsimine ja kokemuksista kertominen ja *muodonmuutosohjelma* (ihmiset tai heidän kotinsa uudistamisen kohteena).

toss ks. heitto

totuuselokuva Dokumentaarisuutta painottava ja "raaka" sekä esiintymistä "katalysoiva" tai "osallistava" elokuvan muoto. Totuuselokuva voidaan tehdä esimerkiksi kuvaamalla kadunmiehiä, esittämällä heille myöhemmin filmatut kohdat ja kuvaamalla tämän jälkeen heitä arvioimassa omaa esiintymistään ja esitettyjä kohtauksia osana lopullista elokuvaa.

townline ks. paikkavinjetti

trailer 1) Teatteriesitykseen tulevan elokuvan esittelyfilmi. 2) Audiovisuaalinen mainos. Trailereita tuotetaan eri tarkoituksia varten. Erityinen *teaser* on lyhyt esittelypalanen (pituudeltaan yleensä 10-30 sekuntia), jonka tarkoitus on aktivoida yleisö odottamaan, kiinnostumaan tai tulemaan yleisesti tietoiseksi elokuvan olemassaolosta. Varsinainen traileri (pituudeltaan yleensä 30-120 sekuntia) on *teaseria* konkreettisempi mainos, jonka avulla elokuvaa on tarkoitus markkinoida elokuvateattereissa, televisiossa tai tietoverkossa. Trailereista leikataan nykyisin myös tv-versiot, jotka sijoittuvat sisällöltään *teaserin* ja varsinaisen trailerin välimaastoon.

transparenssi ks. journalismin transparenssi

travelogue Tietyn henkilön liikkumisesta tai jostakin kaukaisesta paikasta kertova matkailuaiheinen juttu taiokuva.

treatment Elokuvan tai videon käsikirjoitus, jossa selostetaan rakenne ja juoni (alku, keskikohta, loppu) sekä tärkeimmät käännekohtat. Treatmentin sijasta voidaan tehdä myös kohtausluettelo.

treeware Paperipohjainen media, kuten lehti tai kirja.

trial by newspaper ks. mediakäräjöinti

trikki Hämäävä, keinotekoisesti aikaansaatu kuvallinen tehoste, kuten esimerkiksi kahden valokuvan yhdistäminen.

trikkikuvaus Elokuvan manipuloiminen pyrkimyksenä luoda todenmukainen ja uskottava vaikutelma hankalasti toteutettavista tai mahdottomista tapahtumista.

trim Elokvasta sen editointivaiheessa poistettu kuvausmateriaali.

triplex Erityisellä tekniikalla yleensä yksivärioriginaalista valmistettu kolmivärikuva.

troijan hevonen Viruksen tavoin toimiva tietokoneohjelma, joka on naamioitu harmittoman tai jopa hyödyllisen näköiseksi.

TRP (*target rating point*) Määrätyn kohderyhmän bruttopeitto.

TRT (*total running time*) Nauhoitetun ohjelman kokonaiskesto.

try story Melko tärkeä uutisjuttu, joka voidaan ehdollisesti julkaista jos palstatilaa tai lähetyssaikaa sille löytyy.

TST (*total story time*) Suorassa lähetyksessä toimittajalle annettu raportointiaika alkaen uutisankkurin heitosta.

TTT (*tarvittaessa töihin tuleva*) Hälytysvalmiudessa oleva, muita kuin säännöllisiä vuoroja tekevä toimituksen sijainen.

tube Slangi-ilmaus televisiosta ("putkesta").

tukkijuttu Juttu, joka ajattomuutensa takia jää hyvin usein tai jopa lopullisesti pois joukkoviestimen tarjonnasta tätä ajankohtaisempien aiheiden kiilatessa tukkijutun ohitse.

tulkintakehysmalli ks. kehystäminen

tulkitseva journalismi Journalismi, joka pelkän "puhtaiden uutisten" kertomisen sijasta selvittää ja tulkitsee uutistapahtuman tai -tilanteen merkitystä ja taustoja erittelemällä asioita sekä käyttämällä erilaisia asiantuntijoita, kommentaattoreita tai kolumnisteja tapahtumien tulkitsijoina.

tunnari Lyhyt puhe- tai musiikkiesitys radio- tai televisio-ohjelman tai radiokanavan tunnistuksen helpottamiseksi.

tunnuslaatikko Lehteä ja toimitusta koskevat tiedot usein taitollisesti erillisessä laatikossa. Tunnuslaatikossa ovat ainakin lehden päätoimittajasta, kustantajasta ja painopaikasta, mutta usein myös koko toimituksesta (nimet ja kasvokuvat).

tuntiappelsiini ks. rotaatiokello

tuotantofinaali Televisiosarjan *tuotantokauden* viimeinen episodi, joka sisältää seuraavan tuotantokauden houkuttimeksi usein jonkin dramaattisen paljastuksen ja *cliffhangerin*.

tuotantokausi Yksittäisen televisiosarjan useamman episodin muodostama, kerralla tuotettu kokonaisuus. Suositusta tv-sarjasta saatetaan valmistaa useita tuotantokausia.

tuotehyväksyntä Mainonta, jossa tunnettu ja luotettava julkisuuden henkilö suosittelee mainostettavaa tuotetta.

tuotesijoittelu Eettisesti arveluttava piilomainonnan muoto, jossa tuodaan esiin tv-ohjelman tai elokuvan sponsorijien tuotteita tai tuotemerkkejä. Esiintuminen voi tapahtua esimerkiksi kameran zoomauksen avulla tai esiintyjien puheen kautta.

tuottaja 1) Radio- tai tv-organisaation jäsen, jonka tehtävänä on vastata yksittäisen ohjelman valmistusprosessista tai jostakin ohjelmatuotannon osa-alueesta journalistisesti ja/tai taloudellisesti. 2) Sanoma- ja aikakauslehdessä toimiva journalisti, jonka (journalistisella ja taloudellisella) vastuulla on lehden jokin osasto tai säännöllisesti julkaistava osio, kuten teemasivut.

tuottajayritys Itsenäinen, erityisesti televisio-ohjelmia tv-kanaville tekevä (pienehkö) yritys, joka ei ole osa suurta televisioyhtiötä.

tuplajuttu Juttu on painettu kahteen kertaan samassa lehdessä.

turnover ks. vaihtuvuus

turtumisilmiö Teoria, jonka mukaan jonkin asia, kuten väkivallan, toistuva esittäminen mediassa turruttaa yleisöä niin, ettei se reagoi siihen enää kovinkaan voimakkaasti.

tutkiva journalismi Laaja, perusteellinen ja syvälinen journalistinen selvitys jostakin merkittävästä asiasta, kuten juridisesta tai moraalisesta väärinkäytöksestä tai yhteiskunnallisesta epäkohdasta, jonka julkistamisen voi nähdä olevan kiusallista jollekin (yleensä asioista vastuussa olevalle) taholle. Tutkimusten kohteena olevien asioiden salailun takia tutkivat journalistit törmäävät työssään usein erilaisiin tiedonhankinnan esteisiin. Paljastuksen taustalla on usein toive epäkohtien korjaantumisesta mediajulkisuuden seurauksena.

tv-sarja ks. sarjafilmi

tv-spotti Televisiossa esitettävä lyhyt mainos- tai sponsorointipätkä tai haastattelu.

two-shot Rajaamalla toteutettu tv-ohjelman parikuva, jossa näkyvät haastattelun tai keskustelun molemmat osapuolet.

tyhvät kysymykset ks. kysymys-vastaus

typecasting Tietyn näyttelijän sijoittaminen aina samanlaisiin, tälle sopivaksi katsottuihin rooleihin.

typo Kirjoitusvirhe.

typografia Painetun tekstin ulkoasu, muotoilu ja tyyli sekä sivun koko ja kuvitus, ts. kaikki mitä sivulla on. Erityisesti tekstitypografialla tarkoitetaan painetun tekstin kirjasinvalintaa ja -kokoja.

tyyli 1) Nimetty kokoelma tekstinmuotoiluasetuksia, kuten fontti, koko, riviväli, merkkiväli ja tasaus, joita soveltamalla voidaan muuttaa tekstin (esimerkiksi leipäteksti, otsikko, alaotsikko) ulkoasua. 2) Merkin erilainen muotoilu, kuten kursivointi, lihavointi, varjostus ja ääriiviiva.

tyylikirja Jonkin yksittäisen joukkoviestimen kirjoitus- ja kieliasua koskevat yleisohjeet. Ohjeisiin usein sisältyy myös eettisiä (esimerkiksi tiedonhankinnan keinoja koskevia) yrityskohtaisia menettelytapasääntöjä.

työkälyurivi Palkki painikkeita, joilla voidaan käynnistää yleisimmät valikkojen komennot.

työkirja Lista työstettävänä olevista juttuaiheista ja niiden toteuttajista (toimittajista, kuvaajista) lehdessä, tv:ssä tai radiossa.

työprosessi ks journalistinen työprosessi

tähdennys Jutun typografinen korostaminen, esimerkiksi kirjasinkoon suurentaminen, lihavointi, kursivointi tai ladelman levitys, välistys tai kaventaminen.

tähdenvälipalsta Lyhyitä seurapiiri uutisia sisältävä palsta, jossa uutiset on usein taitollisesti erotettu toisistaan tähdillä (vrt. "filmitähdet").

täky 1) Jonkin toimituksen ulkopuolisen tahon, kuten pr-ammattilaisen, freelancer-toimittajan tai juttua itsestään haluavan henkilön joukkoviestimelle "syöttämä" ehdotus tai tiedustelu jonkin aiheen käsittelemiseksi ko. mediassa. 2) Erityisesti television sarjaohjelmissa suosittu tapa esittää ohjelman alussa lyhyitä katkelmia tai makupaloja tulevasta ohjelmasta. 3) Elokuvan alkutekstejä edeltävä kohtausta tarkoituksena virittää katsojan kiinnostusta elokuvaan. 4) Elokuvan idean tai käsikirjoituksen myyminen. Tekijän tavoitteena on saada elokuvan idea myytyä tuottajalle ja projektille tuotantopäätös. Tuottajan tarkoituksena on saada elokuvaprojektille rahoitus.

täydennyslehti Alueen tai aiheen mukaan uutisaineistonsa rajaava lehti.

täyden palvelun periaate ks. yleisradio

täyte-elokuva Halvalla kyhätty B-elokuva, jota esitettiin Yhdysvalloissa 1930-luvun puolivälissä elokuvateattereiden tuplanäytännöissä pääelokuvan jälkeen.

täytejuttu Ajaton, usein vähämerkityksellinen juttu, jolla voidaan täyttää lehden tyhjäksi jäävää palstatilaa tai ohjelman lähetysaukkoa.

täyteohjelma Vapaasti lähetysajan niin salliessa lähetettävissä oleva ohjelma.